

Baerne

In dit nummer o.a.:

- 🏠 Jazz in town: de eerste en enige Baarnse Jazz Club
- 🏠 Een Baarnse bevrijdingsromance
- 🏠 Tweehonderd jaar Villa Veltheim

Hét ware huis

Van Berkum Makelaars

Van Berkum Makelaars bv | Makelaars in en taxateurs van onroerende zaken
Nieuw Baarnstraat 93 Postbus 135 3740 AC Baarn | Lid NVM Wonen - BOG
telefoon (035) 541 84 45 | info@vanberkummakelaars.nl

VAN DE VOORZITTER

Op het moment dat ik dit schrijf (eind januari 2021) heeft het coronavirus Nederland nog in zijn greep. En voorlopig zal dit zo nog wel blijven. Onze vereniging wordt in haar activiteiten in belangrijke mate beperkt door het virus. Vooral de Oudheidkamer, de lezingen en de excursie zijn het afgelopen jaar erdoor getroffen.

De enige oplossing is vaccinatie, maar Nederland bungelt onderaan in de lijst met EU-landen qua vaccinatiegraad. Je vraagt je af hoe dit mogelijk is in een welvarend en goed georganiseerd land.

Door het virus zullen de komende tijd onze activiteiten op een laag pitje staan. Als vereniging houden wij ons aan de door het Rijk voorgeschreven corona-maatregelen en gaan pas weer van start als dit is toegestaan. Uit mijn contacten (via de telefoon of de mail) blijkt evenwel dat veel vrijwilligers staan te popelen om weer van start te gaan.

De Algemene Ledenvergadering die traditiegetrouw in maart plaatsvindt, hebben we dit jaar doorgeschoven naar dinsdag 18 mei (zie bijgevoegde uitnodiging). In verband met corona is het goed om onze website hiervoor in de gaten te houden (www.historischekringbaerne.nl). Nu ik het toch over onze website heb, deze is het afgelopen jaar op tal van punten verbeterd en geactualiseerd. Echt de moeite waard om eens een kijkje te nemen. Zo kunt u bijvoorbeeld alle jaargangen van de *Baerne* van 1976 t/m 2015 raadplegen!

Op 20 januari jl. bereikte ons het droevige

bericht dat Ica Sluijs is overleden. Zij was jarenlang gastvrouw op zaterdagmorgen in de Oudheidkamer. Een in memoriam vindt u elders in dit nummer.

Wie onvermoeibaar doorwerken zijn de auteurs en de redactie van dit blad! Een woord van dank is hierbij op zijn plaats. Dit geldt ook voor de distributeur en de bezorgers van de *Baerne*.

Rest mij de hoop uit te spreken dat alles binnen onze vereniging weer wordt, zoals het altijd was. Als corona achter ons ligt gaan we er met volle vaart tegenaan! Zo willen we een meerjarenbeleidsplan opstellen en een ledenwerfcampagne starten. In 2024 bestaat onze vereniging 50 jaar en dit willen we met minimaal 1000 leden vieren!

U allen hartelijk groetend,
Jan Baerends

INHOUD

Van de voorzitter	1
In Memoriam Ica Sluijs – de Vos	2
Jazz in Town – de Baarnse Jazz Club	3
Aanwinsten 4e kwartaal 2020	8
Een Baarnse bevrijdingsromance	9
Twee nieuwe boeken over Baarn	18
Tweehonderd jaar Villa Veltheim	20
Colofon/agenda	32

Foto omslag: Optreden van The Needle Town Jazzband bij de opening in Tomatuva

IN MEMORIAM: ICA JANTINA JOHANNA SLUIJS - DE VOS

2 juli 1931 - 20 januari 2020

Ica werd in Hilversum geboren, maar heeft praktisch haar hele huwelijk met Oscar Sluijs in Baarn gewoond. Zij begonnen samen in de Frans Halslaan, woonden later in de prof. Drionlaan, de Botter en tot voor kort woonde Ica in een appartement aan de Prins Hendriklaan. Oscar en Ica kregen twee kinderen: Astrid de psycholoog en Esther de kunstenaar. Zij was trots op haar dochters en haar zes klein- en vier achterkleinkinderen voor wie zij oma klok en oma tiktak was. Ica werkte jarenlang voor woningbouwvereniging Eemland Wonen.

Na haar pensionering werd zij voorzitter van de 'Vrouwen in de VVD' en de 'VrouwenRaad Baarn'. Als vrijwilliger bij de UVV was zij jarenlang actief op verschillende fronten. Ica was een trouw lid van de vrijzinnige gemeente in de Kampstraat, waar zij meehielp bij de Kinderzondagdienst, zij zat in de programma-commissie en de jaarlijkse hutspotmaaltijd werd mede door haar georganiseerd. In haar vrije tijd was zij lid van een leeskring en een museumclubje. Ica had een brede interesse en was daardoor, mede door haar gevoel voor humor, een onderhoudende gesprekspartner.

Vanaf 2014 was Ica op de zaterdagochtenden gastvrouw bij de Historische Kring Baerne. Zij ontving de bezoekers en leidde hen rond bij de diverse tentoonstellingen. Tot voor kort kwam zij trouw op zaterdagmorgen naar de Oudheidkamer. Toen haar gezondheid afnam riep zij de hulp in van een kennis om haar wekelijks toch naar haar 'dienstje' te brengen. Vlak voor de corona lock down moest Ica tot haar grote spijt afhaken. Tijdens de kerstperiode werd zij opgenomen in een hospice in Leeuwarden, waar zij op 20 januari jl is overleden.

Wij, als vrijwilligers van de HKB, zullen Ica missen en ons haar kleurrijke persoonlijkheid blijven herinneren.

Ica Sluijs

JAZZ IN TOWN: DE EERSTE EN ENIGE BAARNSE JAZZ CLUB

Tineke Schaars, HKB-lid en trouwe gastvrouw in de Oudheidkamer op de woensdagmiddag was op 8 februari 1957 betrokken bij de oprichting van de Baarnse Jazz Club. In dit artikel haalt zij herinneringen op. 'Ons eerste ´clubhuis´ was het zaaltje Intiem in de Oosterstraat, een zaaltje dat wij vanaf Pasen tot en met september één zaterdag in de maand huurden en dat overdag gebruikt werd door een kleuterklasje. De beheerder was de heer van Amerongen.'

door Marjo Stam

Vanaf het eind van de Tweede Wereldoorlog werden er overal in Nederland jazzclubs opgericht: met de komst van de Amerikaanse bevrijders werd ook de jazzmuziek (opnieuw) populair in Nederland. Met name in de grote steden richtten enthousiaste muzikanten jazzclubs op waar livemuziek werd gespeeld, vaak in kelders of op andere vrij primitieve locaties. Jazz werd de muziek om naar te luisteren én te spelen van een generatie jongeren die opgroeiden in de jaren vijftig. Maar ook in kleinere stadjes en dorpen werden jazzclubs geopend.

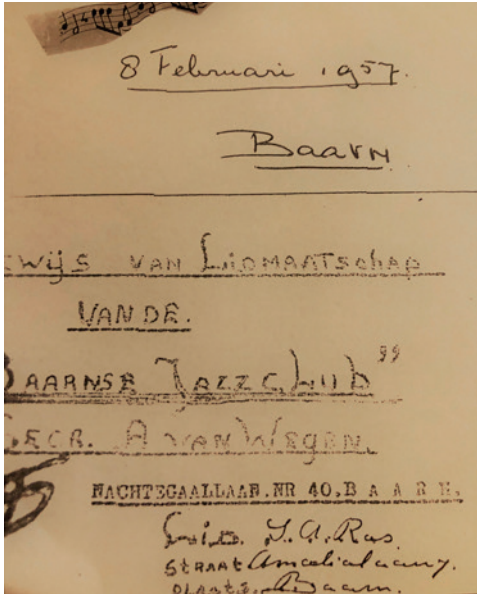

Opening van de Baarnse Jazzclub met jazzoptreden in Intiem in 1957

De start

In Baarn gebeurde dat dus in 1957. Oprichters van de club waren: Arie van Wegen, Aaldert van Amerongen (zoon van de beheerder van Intiem), Wout Verhoef en Tineke Schaars. Leden van het eerste uur waren onder meer de vrienden en amateurmusici Bert Kleijn, Adri Overeem en Gert Köhler. Tineke werd secretaris van de club: 'Het zaaltje Intiem had een podium en werd voor de clubavonden leeggeruimd en sfeervol aangekleed met de welbekende kaarsen in decoratieve flessen, het plafond werd gecamoufleerd met aardbeieveldnetten waarin hoezen van lp's bevestigd waren. Resultaat: verbluffend.

We maakten lidmaatschapskaarten en verzonden uitnodigingen die gestencild werden en verzorgd door mijn werkgever, Inventum, producent van elektrische apparaten, in Bilthoven. Porto drukwerk was toen 2 cent. We hadden geen startkapitaal, maar dát konden we nog wel betalen. De club liep als een speer. Het allereerste huisorkest heette de Norvo's, en er waren ook gastoptredens van profs en amateurs uit Baarn en ook wel uit Hilversum en Amersfoort. Later werd *The Needle Town Jazzband* de huisband.'

Bewijs van lidmaatschap van de Baarnse Jazz Club

Op den duur werd het zaaltje van Intiem te klein voor de jazzconcerten en dansavonden en ook te duur. Na een kleine tien jaar werd er uitgeweken naar de grote kas van *Tomatuva* die van de IJsheiligen tot september gratis te gebruiken was. Dit had te maken met de temperatuur in de broeikas. De naam veranderde in *The Needle Town Jazz-society*.

Sherry, pils en pinard

‘De eigenaar van *Tomatuva*, de heer Herman Pot, was wild enthousiast, mevrouw Joke Pot iets minder. Het clubsysteem werkte nog hetzelfde. Men kon ter plekke, tegen een kleine tegemoetkoming van de gemaakte kosten, lid worden van de club. Winst maken was duidelijk niet de opzet. Het was inmiddels 1966 geworden en *Tomatuva* was een schitterende

locatie. De flessen met kaarsen en de aardbeienetten werden weer geïnstalleerd en er kon geluisterd, gepraat, gedanst en gelachen worden door enthousiaste bezoekers.

Op de openingsavond speelde *The Needle Town Jazzband* onder leiding van banjospeler/gitarist Frank Baart. Buiten voor de kas had Rudy de Mey een levensgrote Naald (monument) gemaakt. In de kas was een podium gebouwd. Er was toen een hittegolf, maar niemand vond dat erg. De consumpties waren goedkoop. Specialiteit van het huis was vanille-ijs met advocaat of boerenjongens met slagroom en het meest ingeburgerde drankje was cola-tic, daarna kwamen sherry of pils en Albert Heijn had ons ‘Pinard’ (rode wijn) leren drinken.

Om 24.00 uur waren de feesten afgelopen, dan moest er opgeruimd worden. Want de volgende zondag kwamen er weer gasten, gezinnen met kinderen voor koffie, thee of limonade. Beroemde en minder beroemde muzikanten hebben in *Tomatuva* opgetreden. Sommigen, zoals Adri Overeem en Sonja Pelasula treden nog steeds op, maar velen zijn overleden. Een

Optreden met gastzangeres Judith Dufourny

leuk aspect was, dat zowel katholieke en protestantse jonge mensen bij elkaar kwamen en dat was iets heel bijzonders in die tijd en het mocht eigenlijk niet. Misschien hebben de ouders het nooit geweten.'

Op een gegeven moment zou de A1 aangelegd worden en de *The Needle Town Jazz-society* moest opnieuw op zoek naar een

plek. 'Er kwam een tweede verhuizing naar de Ridderzaal in restaurant Groeneveld. Maar om de één of andere reden was dat geen succes. Te veel lawaai voor de andere gasten of een slechtere akoestiek. Er werd gefuseerd met Jazz Club Bilthoven in 'de Schouw' naast het station. Dat was in feite het einde van de eerste en enige Baarnse Jazz Club. Jammer het was zo leuk.'

*Optreden van The Needle Town Jazzband bij de opening in Tomatuva.
v.l.n.r. Siebe Overeem, Adri Overeem, Gert Köhler, Ernst Bruins*

Populaire kwekerij en fruit-restauratie Tomatuva

Logo Tomatuva (collectie Historische Kring Eemnes)

Langs de Rijksweg bij Eemnes lag jarenlang een populaire uitspanning waar met name in de vijftiger- en zestiger jaren van de vorige eeuw menig gezin op het terras bij de grote druivenkas een ijsje heeft gegeten of een vruchtendrankje gedronken: fruit-restauratie *Tomatuva* van de heer Herman Pot. In december 1932 had de in het Westland werkzame fruitteler Herman Pot met zijn compagnon een perceel grasland gekocht langs de Rijksweg van Amersfoort naar Amsterdam. Door de aanleg van de Rijksweg 1 in 1928 was de strook grond geïsoleerd komen te liggen en niet meer praktische om op te boeren. Een mooie plek voor een nieuw bedrijf dus. Nog dezelfde maand startte hij met de bouw van een grote druivenkas van 15 x 12 meter die als fruitrestauratie moest gaan dienen. De naam van het bedrijf werd *Tomatuva*, een samenvoeging van *tomaten* en *uva*, het latijnse woord voor druif. De kwekerij en de kas zijn al snel

succesvol en rechts van de grote kas bouwde de heer Pot een soort kiosk als verkooppunt.

Na de Tweede Wereldoorlog vestigen zich meer tuinderijen langs de Rijksweg tussen Baarn en Eemnes. De heer Pot pakte de draad weer op en stelde alles in het werk om bezoekers te trekken naar zijn fruitrestauratie. Zo begon hij in april 1956 met een verbouwing. De grote druiven serre, waarin de bezoekers onder de hangende druiven konden genieten van o.a. druivenmost of yoghurt met aardbeien, werd opgehoogd, zodat de klanten met slecht weer ook binnen konden zitten. Maar er pakten zich donkere wolken samen: eind jaren vijftig startten de plannen om Rijksweg 1 waaraan *Tomatuva* was gelegen binnen tien jaren te veranderen van een weg met 2 rijstroken in een snelweg met 4 rijstroken en een middenberm. De verkeerssituatie op het 3 kilometer lange traject door de gemeente Eemnes was namelijk rampzalig: in 1962 gebeurden er maar liefst 98 ongelukken, waarbij 9 doden en vele ernstige gewonden vielen. Toch bleef de sfeer bij *Tomatuva* onveranderlijk vrolijk en ontspannen. De heer Pot ging met zijn tijd mee en organiseerde in de zestiger jaren Beatfeesten, Love-ins en wijnfeesten, en hij stelde de kas dus ook ter beschikking aan *The Needle Town Jazz-society*. In juni 1967 kwam de verbreding gereed van Rijksweg 1 tussen "De Witte Bergen" en het viaduct onder Eemnes. In het midden van de vier rijstroken en ook aan weerszijden van de rijbanen werden vangrails geplaatst. Dit betekende dat men niet langer van de weg kon

afslaan naar *Tomatuva*. Klanten en bezoekers moesten een eind omrijden en via een parallelweg bij de fruitrestaurant zien te komen. Bovendien werd duidelijk dat een groot deel van *Tomatuva* opgekocht zou moeten worden voor de aanleg van een klaverblad t.b.v. de kruising van Rijksweg 1 en de toekomstige Rijksweg 27. Met dit vooruitzicht werd het

laatste hoofdstuk voor de populaire uitspanning ingezet. Op 1 juli 1969 vond de verplichte verkoop aan Rijkswaterstaat plaats en op 1 januari 1970 moest de familie het terrein verlaten hebben zodat met de aanleg van het klaverblad begonnen kon worden.

Het terras en de druivenkas van Tomatuva (collectie Historische Kring Eemnes)

Beeld

Tenzij anders vermeld uit privécollectie Tineke Schaars

Bronnen:

Hees, H. van en Wijk, B. van: *Tomatuva in uitgave Historische Kring Eemnes*

AANWINSTEN VIERDE KWARTAAL 2020

In het laatste kwartaal van 2020 zijn er zo'n dertig aanwinsten geregistreerd voor de collectie in de Oudheidkamer waaronder achttien boeken en drie audio/video-opnames. Verder promotieartikelen, vijf briefkaarten, educatief materiaal en een ets van de N-H Kerk aan de Brink. Wij danken de gulle gevers van harte!

Nieuwe aanwinsten

Op bovenstaande foto staat in willekeurige volgorde het volgende opgesteld: een kist met onderwijsmateriaal voor de exacte vakken, gebruikt op het Baarnsch Lyceum en van fabrikant Luctor N.V. uit Baarn; een brochure uit 1921 over De Vrouw, haar bouw en haar inwendige organen door Dr. Aletta Jacobs, vijf briefkaarten in de serie 'Voor Vrijheid en Recht', uitgegeven in 1945 in Baarn door G.J. Wessels, een aardewerken beker met een afbeelding van koningin Beatrix uit 1980, een aardewerken tegel met een W met kroon en twee twijgjes 1898 – 1923 én een aardewerken wandbordje 1898 – 1938 ter ere van het veertigjarige regeringsjubileum van Wilhelmina; en tot slot een ets, getekend door Jan Wilmink van de N.H. Kerk aan de Brink in Baarn.

EEN BAARNSE BEVRIJDINGSROMANCE: HOE WILLY GROOTVELD HAAR BEVRIJDER TROUWDE

(vertaald en bewerkt door Machteld Olthof)

Dit is het verhaal van Douglas Gentle, een Brit die als bevrijder naar Baarn kwam, en Willy Martens¹, de dochter van tandarts Grootveld van de Kettingweg. Zij zijn getrouwd in 1952 en woonden in Engeland. Hun zoon Roger Gentle heeft altijd een sterke band gevoeld met Baarn en komt hier nog regelmatig. Hij heeft de HKB foto's en documenten geschonken, en bovendien de verhalen die zijn beide ouders geschreven hebben, in het Engels, over hun wederwaardigheden in de oorlog en hun ontmoeting in Baarn. Dit artikel is een bewerking van deze verhalen. We laten Willy en Douglas zelf aan het woord.

Willy Grootveld:

Op 10 mei 1940 werd ik wakker door het geluid van vliegtuigen. Ik had geen idee wat er aan de hand was en toen ik het mijn vader vroeg, zei hij dat hij dacht dat de oorlog begonnen was. We waren niet gewaarschuwd, er was geen oorlogsverklaring. De Duitsers staken gewoon de grens over en begonnen ons land te bombarderen en vernietigen.

Ons gezin bestond uit mijn vader, die een tandartspraktijk aan huis had, mijn moeder, gymlerares, mijn broer Charles die 18 was en bij de koopvaardij zat, en ikzelf, 16 jaar oud. Ons huis lag in de verdedigingslinie en dus werden we tijdelijk geëvacueerd naar Laren. We konden alleen meenemen wat we op onze fietsen konden vervoeren; onze huisdieren moesten we achterlaten in één van de Baarnse parken. Na vijf dagen capituleerde Nederland en we konden gelukkig terug naar ons eigen huis. We hadden de Duitsers al niet zo sympathiek gevonden, maar we leerden ze haten in de vijf jaar dat de oorlog duurde.

Er was bijna geen georganiseerd vermaak meer. Ja, de bioscopen waren nog open, maar

vertoonden alleen Duitse propaganda films, dus als 'goede' Nederlander ging je niet meer. Ik was lid van de zwem- en roeivereniging waar we eerst nog naar toe konden, maar op den duur werd dat ook onmogelijk.

Er werden veel feestjes bij ons thuis georganiseerd: iedereen nam wat te eten en te drinken mee, en toen later de avondklok werd ingesteld bleven de gasten gewoon slapen. Dat kon later ook niet meer omdat onze jongens moesten onderduiken om de tewerkstelling in Duitsland te ontlopen. Ze verveelden zich suf natuurlijk, en ik ging de diverse adressen langs met mijn dansplaten om ze dansles te geven.

Dat vonden ze geweldig, en het hielp hen de tijd door te komen. Zelfs ik was niet meer veilig: de Duitse officieren hadden meisjes nodig voor hun vertier, en niet alleen voor danslessen. Als ze aan de deur kwamen verstopte ik me op zolder, in een kleine nis achter de schoorsteen. Mijn moeder zei dan dat ik er niet was en dat ik ook nog eens tandartsassistente was. De meisjes zonder baan hadden echter geen excuus.

Willy Grootveld, circa 1945

Betrokken bij het verzet

Omdat mijn broer bij de koopvaardij voer, liep hij grote kans opgeroepen te worden voor dienst op een Duitse onderzeeboot. Hij moest dus ook onderduiken. Mijn vader raakte betrokken bij het verzet en werd daar later commandant. Mijn moeder en ik hielpen al gauw mee. Ik herinner me dat mijn moeder eens een onderdeel van een bom vervoerde in een boodschappentas met groenten er bovenop. Ze was doodsbang dat het ding zou ontploffen. Ik bracht illegale krantjes rond en blaadjes voor de mensen die bij de spoorwegen werkten. Die blaadjes deden een oproep om te gaan staken om het Duitse transport te saboteren. Als je gepakt werd, werd je doodgeschoten. Die spoorwegmensen moesten te

eten hebben en hadden verdere verzorging nodig; ook dat was een taak voor het verzet.

Naast het echte verzetswerk haalden we ook grappen uit met de Duitsers. Ze gebruikten bijvoorbeeld rubber boten om de Eem over te steken tijdens oefeningen, dus onze jongens doken het water in met spijkers en prikten de boten lek. Het resultaat: langzaam zinkende boten en een heleboel natte Duitsers. In de winter gingen we schaatsen op een onder water gezet weiland, met een grote groep. De Duitsers vonden dat ook leuk en deden mee. Wij wisten natuurlijk dat als je met een grote groep bent, het ijs niet houdt. Dus schaatsten we met zijn allen naar de Duitsers, en toen het ijs begon te kraken schaatsten wij snel weg en we zagen ze langzaam door het ijs zakken. Het stelde niet veel voor maar het gaf wel veel voldoening.

Dan hadden we ook nog de geschiedenis met de honden. Iedereen met een hond moest een vergunning hebben. Die moest je halen bij de dierenarts en daar was dan ook een Duitse officier die besliste of je je hond mocht houden of dat het dier voor het Duitse leger bestemd zou worden. De grote honden werden in beslag genomen (ze werden gebruikt om landmijnen tot ontploffing te brengen) en de kleintjes kregen een certificaat. Wij hadden een klein hondje en kregen een certificaat. Die dierenarts zat ook in het verzet, dus hij speelde het spelletje mee: vanaf dat moment leenden we ons hondje uit aan vrienden die een grote hond hadden, die zo allemaal een certificaat kregen. Ik begrijp nog steeds niet dat die Duitse officier het niet door had! Ons hondje, met steeds een andere naam, bleef maar vrolijk tegen de dierenarts opspringen omdat hij hem zo vaak zag.

We mochten van de Duitsers natuurlijk geen radio hebben maar mijn vader had er een nodig om naar de gecodeerde berichten van de BBC te luisteren. Bovendien hadden we ook nog twee houten kisten met geweren achter een gordijn in de praktijkruimte. De radio was daar ook verstopt, in het bureau achter een geheime lade. Op een gegeven moment waren er 12 Duitsers ons hele huis aan het doorzoeken, op jacht naar radio's en spullen die ze konden inpikken. Mijn moeder en ik waren alleen thuis, mijn moeder lag met griep in bed. Eén van de Duitsers keek naar een foto op de vensterbank in de praktijkruimte en vroeg of dat mijn zusjes waren, terwijl een ander achter het bureau ging zitten en op het punt stond de geheime lade open te trekken. Ik heb toen snel mijn hand op de schouder van die laatste gelegd en hem meegenomen naar de foto in de vensterbank. Het werkte, maar het was een benauwd ogenblik. Mijn moeder had een kleine revolver onder haar hoofdkussen in de slaapkamer, maar ik vertelde dat zij gele koorts had en ze durfden haar slaapkamer niet in; Duitsers zijn erg bang voor besmettelijke ziektes. Toen ze weg waren ging ik meteen naar mijn moeder toe en barstte in huilen uit, van opluchting na de doorstane angst.

Voedselgebrek

Er was voedseltekort, en ook de Duitsers hadden te weinig voedsel, dus ze stalen wat ze konden. Aan het eind van onze straat was een huis dat gevorderd was voor Duitse troepen en op een dag kwam daar een paard en wagen volgeladen met zakken het tuinpad op. Eén zak viel van de wagen en we laadden die snel op mijn fiets. Thuisgekomen openden we de zak: 25 kilo bloem! Mijn moeder gaf een flink

gedeelte weg aan vrienden en familie, maar 's avonds aten wij pannenkoeken! En terwijl wij aan het eten waren werd er gebeld en stonden er twee Duitsers op de stoep, die zeiden dat wij hun meel hadden gestolen. Dat dat inmiddels pannenkoeken waren geworden konden ze zelf ook wel zien. Het liep met een sisser af omdat mijn moeder ze een overgebleven kilo bloem meegaf.

Mijn vader had de oorlog aan zien komen en had mijn moeder gezegd steeds een dubbele hoeveelheid voedsel te kopen als ze boodschappen ging doen. Voornamelijk ingeblikte groente, maar ook suiker en kaarsen. Het was verstopt onder de vloer. Helaas hadden de muizen, tegen de tijd dat we de voorraad aan moesten spreken, alle etiketten van de blikken gegeten dus we wisten nooit wat we te eten zouden krijgen. De suiker en kaarsen hadden ze opgepeuzeld.

In de hongerwinter hadden ook wij niets meer te eten. Een beetje rogge, tulpenbollen en droge kattenbrokjes. Van de rogge maakte mijn moeder kleine pannenkoekjes die ze bakte in Nivea zonnebrandolie. Daar had ze dan eerst een korst brood ingebakken om de parfumsmaak te neutraliseren. Zelfs om die korst brood vochten mijn broer en ik nog. In de laatste weken was er een soort gaarkeuken ingesteld waar je soep kon krijgen, althans wat daar voor door moest gaan. Dat haalden we dan op in een emmer. Soms zat er zelfs een stukje vlees in, waarschijnlijk van een vermiste kat. Soms fietsten mijn vader en ik naar het noorden, naar de boeren, om eten. Soms wel 100 km. In spullen waren de boeren niet meer geïnteresseerd en voor geld konden ze niets kopen. Mijn vader kreeg voedsel in ruil voor tandheelkundige hulp. Soms zagen we gealli-

eerde vliegtuigen overkomen en moesten we tijdelijk schuilen vanwege de bombardementen. We moesten ook wat we hadden weten te bemachtigen goed verstoppert, anders zou het afgepakt worden door Duitsers of collaborateurs, of je raakte je fiets kwijt.

Het kleine beetje eten dat we nog hadden werd ons afgenomen toen er ingebroken werd in ons huis. Helemaal op het eind waren er de voedseldroppings van de geallieerden. Ze werden per vrachtwagen naar ons deel van het land gebracht. Je moest met een kussensloop naar je eigen bakker en die vulde hem voor de helft met legerbiscuit. Je hebt geen idee hoe heerlijk dat was na alle rommel die we hadden moeten eten.

Bevrijding

Ik zal nooit de dag vergeten dat de oorlog voorbij was. We moesten voorzichtig blijven want er waren nog steeds overal gewapende Duitsers. Nog geen vlaggen uit dus totdat het echt veilig was. We zagen de eerste Britten pas op 7 mei; we hoorden dat ze er aan kwamen

Toejuichen van de bevrijders in de Laanstraat, rechtsonder zit nu lunchroom Uniek

en gingen allemaal naar buiten om ze aan te zien komen. Plotseling hoorden we in de verte gejuich en even later zagen we één motorfiets met een Britse soldaat erop! We lachten en huilden, hielden hem staande en bedankten hem voor zijn komst. Kort daarop zagen we veel meer en ze zagen er zo gezond en sterk uit in vergelijking met onze jongens die zo bleek en uitgehongerd waren. Op 8 mei trok de Britse 756 Veldcompagnie van de Koninklijke Genie, onderdeel van de 49 (West Riding) Infanterie Divisie (de Polar Bears) Baarn binnen. Ze bleven hier 10 dagen voor ze verder

Douglas Gentle, lid van de Britse Infanterie Divisie Polar Bears

trokken naar Duitsland als bezettingstroepen. Ze werden afgelost door de Canadezen die hier een hele tijd bleven. Ons gezin heeft er veel ontmoet, maar we waren meer onder de indruk van de Britten. Vooral van één!

In mijn verhaal vertel ik niets over de mensen, de Joden, die naar de concentratie- en vernietigingskampen werden afgevoerd. Sommigen waren vrienden en kennissen van me. Zelfs nu nog, zo lang na de oorlog, vind ik het moeilijk daar over te schrijven, vooral ook omdat ze vaak verraden waren door landgenoten die collaboreerden met de Duitsers.

Douglas Gentle:

Na in 1943 dienst genomen te hebben werd ik getraind voor de genie: bruggen bouwen, communicatielijnen leggen, obstakels uit de weg ruimen. Ik was erbij op D Day, en mijn divisie streed zich langzaamaan een weg door Frankrijk en België naar Nederland als onderdeel van een Canadese divisie, tot de slag bij Arnhem. Pas in april 1945 konden we verder naar het noorden trekken, en op 5 mei was onze victorie compleet: het Duitse leger gaf zich over. Op 7 mei bereikten we Baarn, via Utrecht en Hilversum. De manschappen werden ingekwartierd in het Baarnsch Lyceum, maar het hoofdkwartier (waar ik bij hoorde) werd de eerste twee nachten gelegerd in Paleis Soestdijk, in de garderobe, tot de marechaussee het van ons over zou nemen. We waren namelijk bang dat SS'ers of NSB'ers de boel in de fik zouden steken. De volgende dag zagen we de Duitse troepen hun wapens inleveren terwijl ze voorbij het paleis marcheerden, en ze op een hoop in een nabijgelegen veld deponeerden.

Bevrijdingsvreugde bij de Baarnse jeugd, Laanstraat t.o. het gemeentehuis

De verovering van een Polar Bear

Na twee dagen in het paleis gingen wij ook naar het Baarnsch Lyceum, en toen maakte ik voor het eerst kennis met de familie Grootveld. We gingen het dorp in, met een groepje van acht, en zonder er bij stil te staan dat de lokale bevolking helemaal niets meer had, zochten we een cafeetje waar we iets zouden kunnen drinken.²

We vonden dus niets, tot we opeens ergens een groep mannen om een tafel zagen zitten met kleine glaasjes in hun handen! We probeerden de deur, maar die zat op slot; net toen we ons omdraaiden om weg te gaan ging de deur open en daar stond een politiemann. Hij nodigde ons binnen en vertelde dat de mannen lid waren van het plaatselijk verzet en dat ze aan het vergaderen waren. We kregen een stoel aangeboden en ik zat naast dr. Grootveld, een tandarts; we kregen allemaal zo'n klein glaasje met, naar bleek, jenever. Dat drankje leerden we later nog goed kennen! Ze waren aan het praten over het openen van een soort kantine voor de bevrijders en hun eigen mensen en wilden graag de Brigadier spreken,

Juwelier van Doorm

Brinkstraat 14-16 Baarn Tel: 035-5413107

Maurice Lacroix

Bruno Söhnle

Seiko

Pulsar

Breil

Danish Design

Tommy Hilfiger

Zinzi

Rosa di Luca

ZANDVOORTWEG 1A
3741 BA BAARN
TELEFOON: 035 541 2063

SCHILDERSBEDRIJF

u.d. Horst

NACHTEGAALLAAN 43 - 3741 WT BAARN

Welkom bij Eethuys-Cafe "De Generaal"

Eethuys-Cafe "De Generaal" is gesitueerd in het stijlvolle monumentale pand uit 1870 dat in haar oorspronkelijke functie jarenlang dienst heeft gedaan als station Baarn, inclusief wachtkamer voor de Koninklijke familie. Het restaurant grenst aan het populaire wandel- en fietsgebied het Baarnsche Bos en is gemakkelijk bereikbaar met de trein of de auto (parkeren gratis).

Dagelijks geopend

Eethuys-Cafe "De Generaal" is dagelijks geopend vanaf 10:00 uur. De keuken is vanaf 12:00 uur geopend, waarna het ook mogelijk is om uit de zeer gevarieerde menukaart te bestellen.

Groot terras

Het restaurant beschikt over twee ruime zalen en een groot terras. In de zomer is het mogelijk, zolang het weer het toelaat, om buiten te dineren. Reserveren is niet noodzakelijk maar wordt echter wel aangeraden.

Wij staan u gaarne telefonisch te woord voor verdere vragen of reserveringen Eethuys-Cafe "De Generaal", Lt. Generaal van Heutszlaan 5, 3743 JL Baarn - Tel: (035) 5421784.

Trouwfoto van Willy en Douglas, 1952

maar kregen al gauw door dat ze ons moesten hebben toen we vertelden bij de genie te zitten. Naderhand werden we thuis uitgenodigd bij een van de verzetsmensen en het werd erg gezellig daar bij hem en zijn familie in de tuin. Ik kreeg een uitnodiging om bij de tandarts op bezoek te komen, en dus trokken we de volgende dag met zijn achten naar de Kettingweg 29, bewapend en wel omdat er nog steeds Duitse SS-ers rond liepen.

Aangezien dr. Grootveld vergeten had zijn vrouw in te lichten over de uitnodiging, kun je je haar consternatie voorstellen toen daar opeens acht gewapende militairen op de stoep stonden. Ze dacht meteen dat we gekomen waren voor de buurman, een collaborateur. We mochten binnenkomen, maar de geweren moesten op de stoep blijven staan. Dit was de eerste van vele gelukkige dagen die ik doorbracht met de familie. En daar heb ik Willy

ontmoet, hun dochter, die hielp in de praktijk van haar vader.³ Toen de “Polar Bears” in Duitsland werden gestationeerd zijn we blijven terugkomen, een van mijn kameraden, Bill Elliott, en ik. En ik bleef terugkomen, ook na de demobilisatie. Zo is het gekomen dat ik het geluk had met Willy te mogen trouwen, en ik ben mijn hele leven Koning George VI dankbaar gebleven dat hij mij een gratis ticket naar Nederland heeft gegeven om zo’n fantastische bruid te vinden! En het jaar dat ik dit schrijf is ons gouden huwelijksfeest, 2 februari 2002⁴.

Beeld:

Privécollectie familie Gentle

Noten

- 1 Willy Martens heette naar de eerste man van haar moeder. De meisjesnaam van haar moeder was Denijs. Zij zat bij de selectie voor de Olympische Spelen voor WOI. De pianist Wouter Denijs, bekend van “Tingel Tangel” en zijn duo met Hans Beuker, was haar broer.
- 2 De bar waar Douglas en zijn vrienden terechtkwamen was het Kasteel van Antwerpen. De verzetsman die het groepje uitnodigde bij hem thuis, woonde aan de Stationsweg.
- 3 Willy wilde graag haar vader helpen in de praktijk, maar kon alleen een opleiding doen in het leger. Dat heeft ze gedaan. Ze werd korporaal. Daarvoor had ze op de Oorsprongschool gezeten en vervolgens op de Ambachtschool in Amersfoort. Ze was uitermate sportief: turnen, zwemmen, schaatsen en natuurlijk danste ze heel graag.
- 4 Douglas is overleden in 2007 en Willy in 2019.

TWEE NIEUWE BOEKEN OVER DE BAARNSE GESCHIEDENIS

Dit voorjaar verschenen er twee boeken met korte verhalen die eerder verschenen in de Baarnsche Courant. Het eerste boek is 'Vandaag is morgen alweer gisteren' met verhalen van Cees Roodnat, Ed Vermeulen en Eric van der Ent:

In 2015 besloten de Historische Kring Baerne en Groenegraf.nl om gezamenlijk een rubriek met Baarnse verhalen te gaan verzorgen in de Baarnsche Courant. Drie schrijvers staken de hoofden bij elkaar: Cees Roodnat, Ed Vermeulen en Eric van der Ent. Er werd gekozen voor de titel: 'Vandaag is morgen alweer gisteren'. Op 7 september 2015 verscheen het eerste verhaal: 'Van Soester Paardentram tot Drop Drafbus'. Nu in 2021, ruim vijftieneenhalf jaar en negentig (!) verhalen later, is deze rubriek nog steeds een veel gelezen en zeer gewaardeerd vast element in de Baarnsche Courant. Tijd voor een boek! De eerste tweeënhalve jaren (oftewel negenendertig verhalen!) gebundeld, met als titel 'Baarnse herinneringen, deel 1'. 'Vandaag is morgen alweer gisteren' kost € 22,50 per stuk.

Bezorging in Baarn is gratis!

Verzendkosten buiten Baarn: € 4,95, ongeacht het aantal bestelde boeken.

Bestellen kan via email:

groenegraf.baarn@gmail.com

of telefoon:

06-24463766.

Meer informatie:

www.groenegraf.nl/vandaagismorgen

BAARNSCH GEHEUGEN 2014 - 2020

Baarnsch Geheugen

Het tweede boek is getiteld 'Baarnsch Geheugen' en bevat korte verhaaltjes geschreven door Leen Bakker. Het boek verschijnt een dezer dagen. Ook deze verhalen zijn eerder gepubliceerd in de Baarnsche Courant. In de periode 2014-2020 schreef Leen Bakker ruim 230 korte verhalen over de Baarnse historie tussen 1850 en 2020. Herinneringen uit die tijd over

Baarn, Eembrugge en natuurlijk Lage Vuursche zijn vastgelegd in een boek. Deze verhalen en anekdotes bieden een bijzonder inblik in het Baarnse historisch erfgoed en geven een mooi beeld van de Baarnse geschiedenis.

Het boek is rijk geïllustreerd en zal voor € 22,50 worden verkocht in de boerderijwinkel van Hoeve Ravenstein, de Bruna, Boekhandel de Boer en bij Mitra van de Steeg.

200 JAAR VILLA VELTHEIM

Villa Veltheim, de fraaie villa, gelegen op de hoek van de Dalweg/Kerkstraat en de Zandvoortweg, werd tussen 1818 en 1821 gebouwd door de Amsterdamse koopman John Philippus Meijer (1779-1852) en heeft dus inmiddels de respectabele leeftijd van 200 jaar bereikt. De ontstaans- en eigendomsgeschiedenis van Villa Veltheim is in 1987 uitgebreid beschreven in een artikel van Bep Grootendorst-Doornekamp in de Baerne. Onderstaand verhaal is een vrije bewerking daarvan met aanvullende informatie.

door Marjo Stam

Het is anno 2021 best lastig je een voorstelling te maken van Baarne aan het begin van de 19e eeuw. Baarne, met inbegrip van Eembrugge en de Vuursche, telt in die tijd bijna 1.400 inwoners¹, zo'n tweehonderd huizen, zes buitenplaatsen en een tapijtfabriek. De bebouwing concentreert zich vooral rond de Brink. De huidige Kerkstraat/Dalweg is dan nog zo goed als onbebouwd, zoals bijvoorbeeld te zien is op de kaart van Baarne uit 1840 en heette nog Schaapsdrift. Hierover werden de schapen uit de schaapskooi aan de Veldstraat naar de Oosterhei gebracht.² Er staat ook nog geen kerk. De huidige Nicolaaskerk werd gebouwd in 1904 in de plaats van de kerk die daar in 1861 in gebruik was genomen en die het oude schuilkerkje op Zandvoort verving. Naar de Eem toe liggen open velden, vooral gebruikt voor beweiding, richting Eemnesserweg is er voornamelijk bos.

Zomerverblijf voor Amsterdamse (beurs)handelaren

Voor de somma van 1230 gulden koopt Johannes Philippus Meijer in 1818 de grond waarop hij villa Veltheim zal laten bouwen: een bosje, groot een halve morgen³ en - ten oosten daaraan grenzend - 150 roeden⁴ grond beplant met berkenhakhout en enige opgaande jonge bomen, gelegen aan de Schaapsdrift. Het genoemde bosje was in 1792 door schout-bij-nacht Hendrik Rietveld, eigenaar van de buitenplaats die we nu als Rusthoek (1771) kennen, verkocht aan Mr. Jacob Anthony de Roth, die vervolgens in 1789 ook de 150 roeden aankocht van ene Maria Aardse, weduwe van Evert Albertse de Bruyn. Maar Jacob Anthony de Roth doet weinig met de grond en na zijn overlijden in 1801 laat ook zijn echtgenote vrouwe Adriana van Hasselaar de geërfde gronden voor wat ze zijn tot zij ze op 2 mei 1818 ten kantore van de Baarnse notaris Frans Pen, verkoopt aan de Amsterdamse koopman Meijer.

Johannes Philippus Meijer laat op de aangekochte grond een fraai buitenhuis bouwen en een daarbij passende tuin aanleggen. Hij noemt zijn nieuwe buitenhuis 'Veltheim'⁵. Waarschijnlijk bleef het berkenbosje nog geheel of gedeeltelijk bestaan. Zelf geniet Meijer niet lang van zijn buitenverblijf want al op 17 maart 1821 vindt in het State-Wapen op de Brink ten overstaan van wederom notaris Frans Pen een veiling plaats van: *'Een extra welgesitueerde en aller aangenaamst gelegen Hofstede genaamd Veltheim met desselfs kapitale heght en weldoortimmerd nieuw gebouwde dubbele Heeren Huizinge, ruim koetshuis en stalling voor 2 paarden, mitsgaders fraaie in de Engelse smaak bevallig met hoogten*

en laagten aangelegde bloem/ en moestuin, menagerie, bergje, slingerbos beplant met eiken, opgaande bomen en hakhout en verdere beplantingen en bepotingen gelegen aan de Baarnse Deken te Baarn'. Of Meijer geldgebrek heeft of zijn investering zo snel mogelijk wil kapitaliseren (hij was tenslotte koopman) is onbekend, wel weten we dat de hoogste bieder, Pieter Cornelis de Roth, een zoon van de eerder genoemde Adriana van Hasselaar, 10.000 gulden biedt, echter niet voor zichzelf maar voor een andere Amsterdamse koopman: Henry Fraser.

Ook daarna wisselen de gronden en opstallen regelmatig van eigenaar. De nieuwe kopers gebruiken Veltheim als hun zomerverblijf en en elke nieuwe koper voegt grond en/of gebouwen toe: er komt een tuinmanswoning bij en later ook een oranjerie, een kas en een koepel, én stukken bouwland en bos, onder andere op de Baarns Deken, het akkercomplex ten noorden van de dorpskern. Schuin over die akkers liep de Zandvoorterweg (nu: Zandvoortweg).

Particuliere bewoning en pension

Isaac Meulman, commissionair te Amsterdam, is de eerste eigenaar die er, als hij Veltheim en bijbehorende gronden in 1848 voor 7.000 gulden verwerft van de erfgenamen van Jonkvrouwe Margharetta Cornelia Dedel, samen met zijn echtgenote Johanna Elisabeth Heijbroek permanent gaat wonen. In de Meulman-periode moet Veltheim het top punt van zijn glorie gekend hebben: het bijbehorende terrein strekt zich dan uit tot aan de Eemnesserweg bij de Nieuwstraat. Ook Meulman vergroot, verfraait en koestert zijn bezit. Rond 1850 laat het kinderloze echtpaar een nieuwe oranjerie, stal en koetshuis

bouwen, een complex aan de Zandvoortweg 3⁶ waar anno 2021 Fietsenwinkel Bike Totaal Koelewijn gevestigd is. Bovendien koopt Meulman nog 70 roeden extra grond, zodat de villa 'beter uitkomt'. Het echtpaar laat de tuin verfraaien, er komt een perceel moesgrond met boom- en wijngaard, broeikassen, bloemenkassen en 2 gemetselde schuren. En bovendien een badhuis⁷, goudvisvijver en drie 'terreinen van vermaak': fraaie hoekjes in de tuin met rozenbogen, grotjes, fontein, beeldgroepen en geschoren heesters en hagen.

Johanna Elisabeth zal zich thuis gevoeld hebben in Baarn, want als haar echtgenoot in 1868 overlijdt, blijft zij tot haar dood in 1894 in Veltheim wonen, samen met haar gezelschapsdame Cornelia Maria Bakker. Bijna een halve eeuw dus.

In het laatste kwart van de 19e eeuw verandert Baarn rap: de opening van de spoorlijn Amsterdam-Amersfoort in 1874 betekent het begin van een nieuw tijdperk met ruimtelijke en sociaal-economische gevolgen: het dorp

Het 'Zwitserse Huis', voormalig gastenverblijf annex badhuis van Huize Veltheim. Schilderij collectie HKB, geschonken door de heer Ph. Witte, voormalig bewoner van het 'badhuis'.

Villa Veltheim in 1900

wordt naar het westen uitgebreid met een vier-tal villaparken in de omgeving van de nieuwe spoorlijn en station. Makelaars en grondspeculanten slaan hun slag. En het verschijnsel van de zomergasten doet zijn intrede. Deze gasten kwamen naar Baarn om te genieten van de rust en het natuurschoon. Vele Baarnaars profiteren van deze ontwikkeling. Pensionhouders en middenstanders doen er hun voordeel mee. Deze ontwikkeling is ook zichtbaar aan de veranderingen die de buitenplaats Veltheim vanaf eind 19e eeuw ondergaat.

Bij het overlijden van de weduwe Meulman in 1894 is het grondbezit al aanmerkelijk kleiner dan bij de dood van haar man in 1868.

Erfgenamen zijn neven en nichten uit de families Meulman en Heijbroek. Zij laten de geërfde bezittingen veilen in drie percelen⁸ die in 1894 worden aangekocht door Gerrit van der Horst, koopman/commissionair te Amsterdam. Het perceel moestuin met druivenkassen etc. ter grootte van 53,60 are, blijkt hij te hebben gekocht in opdracht van Jan Harbrink Numan, speculant, bankier en commissionair in effecten te Amsterdam en woonachtig in Baarn, in villa Pera die hij in 1876⁹ aan de Eemnesserweg had laten bouwen. Gerrit van der Horst overlijdt in 1904 en zijn weduwe Johanna Brugman in 1911. In de tussentijd hebben zij het tuinmanshuis aan de Dalweg verkocht en bestaat het bezit

nog alleen uit de buitenplaats Veltheim, groot 119,97 hectare. Bij de verdeling van de Van der Horst-erfenis komt villa Veltheim in 1912 in bezit van Johan Philips Korthals Altes, korenfactor in Amsterdam en getrouwd met een van de dochters Van der Horst, Catharina Fenna Charlotta. Het lijkt erop dat Korthals Altes niet zelf in de villa heeft gewoond. Acht jaar later, in 1920, verkoopt hij villa Veltheim alweer. Opnieuw is er veel grond afgepeuzeld. De villa met oranjerie en stallen wordt in de notariële stukken niet meer aangeduid als 'buitenplaats' maar als 'pension Veltheim', met een totale oppervlakte van 35,47 are. Bouwgrond is in trek en de verkochte grond heeft zich allengs gevuld met nieuwbouw langs de Dalweg en Zandvoortweg.

Speculatie en voorgenomen sloop

Koper van 'pension' Veltheim is de Baarnse Everardus Theodorus Hageman. Hij betaalt er 34.000 gulden voor. Al in 1915 staat E. Th. Hageman vermeld als (hoofd)bewoner van pension Veltheim aan de Dalweg.¹⁰ De naam Hageman is ook verbonden aan 'de dames Hageman' die in Baarn o.a. het bekende pension Villa Kersbergen aan de Boschstraat 10 exploiteerden. Hij blijft niet lang eigenaar maar verkoopt Veltheim met erf en tuin in 1921 voor 42.500 gulden. Kennelijk is Veltheim in handen van speculanten gekomen, het wisselt in 1923 opnieuw van eigenaar tot het op 16 maart 1925 verkocht wordt aan de op de Eemnesserweg 38 wonende bankdirecteur Marie Cornelis van Rijckevorsel voor de sterk gedaalde prijs van 19.000 gulden en met beperkende

Huize Veltheim in de tijd dat het als pension in gebruik was, ca 1910-1920, Foto: Archief Eemland, fotograaf F.A. Voskuyl

bouwbepalings. En nog steeds wordt er zowel aan de grond als aan het huis geknabbeld. Bij een verbouwing rond 1930 verdwijnt een stuk van de vleugel aan de zijde van de Zandvoortweg, deze 'afkapping' is nog duidelijk te zien. In 1934 komt de villa met tuin, nu nog maar 11,65 are groot, voor 12.000 gulden in handen van Franciscus Carolus Maria Cornelis Notten, een behendige handelaar in furnituren en kleding, die onder de naam De Concurrent negen winkels bezat in heel Nederland, waaronder in Baarn, waarmee hij snel veel geld verdiende. Notten verkoopt huize Veltheim nog dezelfde dag door aan Gregorius Johannes Groen, een in de Brinkstraat woonachtige koopman, voor 13.500 gulden! G.J. Groen gaat zelf niet in Huize Veltheim wonen¹¹ maar verhuurt het aan gezinnen.

Familie Notten

Pension Veltheim biedt behalve aan vakantie-gangers ook mogelijkheden tot langer verblijf en als de economie eind jaren twintig verslechtert en de zomergasten wegblijven, verandert het pension in een huis waar ook gezinnen woonruimte huren, zoals de familie Notten. Want hoewel C.M.C. Notten huize Veltheim op de dag van aankoop met winst doorverkoopte aan G.J. Groen, heeft de familie Notten vanaf midden jaren dertig tot en met de oorlogsjaren wel degelijk in villa Veltheim gewoond¹². In de oorlog worden in de villa ook Duitse soldaten ingekwartierd. De bewoners verstoppen hun kostbare bezittingen in de kelder achter dichtgemetselde muren. Veel meer is er over huize Veltheim en de bewoners in deze oorlogsperiode niet bekend. Mochten er lezers zijn die meer over deze periode weten en/of zich de familie Notten nog weten te herinneren, laat het weten aan de redactie.

Ook in de naoorlogse wederopbouwjaren is de woningnood groot en Huize Veltheim biedt nog steeds (tijdelijk) onderdak aan allerlei huurders en kleine bedrijfjes. In die jaren verandert Baarn opnieuw snel: de Wederopbouwperiode is in Baarn ook een periode van afbraak: veel van de grote, oude villa's in en rond het centrum worden gesloopt om plaats te maken voor nieuwbouw: appartementencomplexen, zorginstellingen, winkels en kantoren. Voor de Brink en omgeving wordt een saneringsplan opgesteld. Ook de heer Groen ontwikkelt plannen voor sloop en nieuwbouw van een flatgebouw met drie woonlagen plus winkel. Het College van B&W reageert welwillend en schrijft in 1960 in een reactie op het plan *'in principe geen bezwaar te hebben mits het gebouw wordt geplaatst zoals op de bijgaande tekening in grijs is aangegeven en de in rood aangegeven strook grond aan de gemeente om niet wordt afgestaan.'* Er wordt nog wel een voorbehoud gemaakt want *'de bouwvergunning zal alleen met toepassing van artikel 30 van de Wederopbouwwet kunnen worden verleend, welke vergunning is onderworpen aan de goedkeuring door de Gedeputeerde Staten dezer provincie.'* Of de provincie deze goedkeuring niet wilde verlenen of dat er nog andere obstakels in de weg stonden, de sloop- en bouwplannen zijn in ieder geval niet doorggegaan. De heer Groen verhuist naar Amersfoort en zijn gewezen echtgenote verkoopt villa Veltheim in 1968 aan de jonge slager Rudolf Bokma die met zijn slagereij aan de Zandvoortweg naast villa Veltheim gevestigd is. Bokma ziet de aankoop als een mogelijkheid om zijn zaak uit te kunnen breiden en meer parkeergelegenheid te creëren en heeft plannen om zelf met zijn echtgeno-

APOTHEEK JULIUS

Sinds 1886

M.A. Smulders-de Jong, apotheker

UW GENEESMIDDEL ONZE ZORG

Laanstraat 36, 3743 BG Baarn

Telefoon (035) 5412432

Fax (035) 5421021

apotheek.julius@ezorg.nl

www.apotheekjulius.nl

AL 35 JAAR STERK IN:

- TAPIJT
- LAMINAAT
- GORDIJNEN
- VITRAGE
- RAAMDECORATIE
- MEUBELSTOFFERING
- BEDDEN
- BOXSPRINGS
- DEKBEDDEN EN KUSSENS
- BEDTEXTIEL

VAKKUNDIG,
ERVARING, SERVICE EN
EEN DESKUNDIG
ADVIES

DE WOON- EN SLAAPSPECIALIST VAN BAARN E.O.

jan buis

NIEUWSTRAAT 24-27, 3743 BK BAARN

WONEN: TEL. 035-5412600

SLAPEN: TEL. 035-5413076

Eemnesserweg 12 3741 GA Baarn
telefoon 035 5413321
www.debaarnsenotarissen.nl
email : info@debaarnsenotarissen.nl

PLEZIERIG LEVEN, ZORGELOOS WONEN

DANKZIJ ONS ZORGHOTEL
KUNT U EVEN 'PROEFWONEN'

Welkom bij Huize Brandsen. Een sfeervol woon-zorghuis en zorghotel midden in het gezellige en groene Baarn. Hier geniet u van professionele levensloopbestendige zorg, ruime appartementen en een levendige sfeer. Een zorgindicatie is niet noodzakelijk. Zo wordt verzorgd wonen zorgeloos leven. Zie www.huizebrandsen.nl

HUIZE • BRANDSEN
verzorgd wonen

Koningsweg 2, 3743 EV Baarn 035 541 3055 info@huizebrandsen.nl www.huizebrandsen.nl

e afdeling.

o. 3885

nderwerp:
op terrein hoek
erkstraat/Zand-

A a n

de Heer G. Boudewijn,
architect
Oranjestraat 3

B A A R N .

Ten vervolge op onze brief, dd. 20 Augustus 1960, no. 3885, delen wij U mede, dat wij tegen de bouw, op het onderwerpelijke terrein, van een flatgebouw, bestaande uit 3 lagen en bevattende 9 woningen, dan wel 6 woningen en 3 winkels in de parterre-ruimte, in principe geen bezwaar hebben, mits het gebouw wordt geplaatst zoals op de bijgaande tekening in grijs is aangegeven en de in rood aangegeven strook grond aan de gemeente om niet wordt afgestaan.

De bouwvergunning zal alleen met toepassing van artikel 20 der Wederopbouwwet kunnen worden verleend, welke vergunning is onderworpen aan de goedkeuring door de Gedeputeerde Staten dezer provincie.

Een definitieve beslissing zal worden genomen, nadat door U een bouwaanvraag met tekening en beschrijving, alsmede een bereidverklaring inzake de afstand van de bovenbedoelde strook grond, is ingediend.

Burgemeester en Wethouders van Baarn,

Burgemeester.

Secretaris.

Correspondentie uit 1960 over verlenen bouwvergunning bouw flatgebouw

te in de villa te gaan wonen. In de tussentijd blijft ook hij kamers verhuren aan vrienden en familie. Voor de verhuur van het souterrain aan de Dalweg sluit hij een contract met de Amerikaanse luchtmacht op de vliegbasis in Soesterberg. Ook in Baarn waren tijdens de periode van de Koude Oorlog dus een aantal Amerikaanse militairen tijdelijk gehuisvest.¹³ De bouwplannen van de Bokma's komen niet echt van de grond, en het in bezit houden van de villa wordt te kostbaar.

Verval en een nieuw leven

Al die jaren van verhuur en 'verkamering' hebben het pand geen goed gedaan. Opnieuw dreigt sloop totdat in 1987 J.N. Ketelaar, groente- en fruithandelaar, de villa aankoopt en het pand behoedt voor verdere verloedering. Voor particuliere bewoning lijkt het grote pand niet meer geschikt, maar Ketelaar ziet mogelijkheden het pand rendabel te maken. Het terugbrengen in de oorspronkelijke stijl zou te kostbaar worden, maar hij wil het huis zijn oude uiterlijke sfeer geven en het wooncomfort aanpassen aan de eigentijdse behoeften. Het is zijn bedoeling een aantal wooneenheden te creëren en het souterrain als kantooruimte te gaan benutten.¹⁴ Ondanks deze positieve aanpak blijft Villa Veltheim niet heel lang in het bezit van het echtpaar Ketelaar. In 2000 verkopen zij het aan vader en zoon Brandts, projectontwikkelaars. Zij pakken de restauratie voortvarend en grondig aan: volledig vervallen metselwerk wordt vervangen of hersteld, net als diverse betimmeringen, lijstwerken, lood- en zinkwerken en het balkon aan de voorzijde. De buitenkant wordt opnieuw geschilderd en ook de binnenkant van de villa wordt gerestaureerd.

Restauratie metselwerk Villa Veltheim

Originele schildering schuifdeuren entree Villa Veltheim

villa Veltheim, vlak na restauratie

Helaas zijn alle oorspronkelijke muurschilderingen bij eerdere renovaties achter verflagen verdwenen. Slechts twee deurpanelen bij de entreehal zijn bewaard gebleven. Aanvankelijk houden vader en zoon Brandts er zelf kantoor, tot hun bedrijf POG Vastgoed BV in 2005 verhuist naar de ook door hen aangekochte en gerestaureerde villa Pera aan de Eemnesserweg 68. Villa Veltheim wordt sindsdien verhuurd aan diverse ondernemingen als kantoor en praktijkruimte. En is nog steeds een waardevol getuige van een rijke Baarnse geschiedenis.

Beeld

Archief Historische Kring Baarn
POG Vastgoed BV

Bronnen

Archief *Historische Kring Baerne*

Bokma, R. Mw, telefonisch interview, januari 2021

Brandts, M. , mondelinge informatie tijdens rondleiding door Villa Veltheim, januari 2021

Gaasbeek, F. 't Hof van, J., Koenders, M.: *Baarn – geschiedenis en architectuur*, Zeist, 1994

Grootendorst-Doornekamp, G.H. *De geschiedenis van Veltheim*, in: *Baerne*, 1987, jrg 11 – 2

Historische Kring Baerne, Van Baerne tot Baarn, Baarn, 1999

Schütz, P. informatie over de familie Notten, per mail, januari 2021

Witsenburg-Horsman E. Veltheim herleeft, in: *Baerne*, 1987, jrg 11 – 1

Noten

- 1 Baarn, Geschiedenis en architectuur, p. 45
- 2 Baarn, Geschiedenis en Architectuur, p. 367.
- 3 Een morgen was een oppervlaktemaat en bedroeg iets minder dan 1 hectare. Per regio verschilde de exacte afmeting. De Gooise morgen was 9800 m².
- 4 Een roede was circa 14 à 15 m²
- 5 Voor de naam Veltheim bestaan twee verklaringen. De eerste heeft te maken met de situering van het huis (heim) dat aan de veldkant van Baarn stond. Een tweede verklaring is dat de grootvader van Meijer uit het Duitse Grupenhagen kwam, niet ver van het plaatsje Waldheim.
- 6 1851 kad.nr. sectie B 1987
- 7 Badhuis, bedoeld wordt het Zwitserse chalet Daloord aan de Dalweg 1c. Dit gastenverblijf lag aanvankelijk tussen de akkers. Het zuivere water van de Utrechtse Heuvelrug kwam er aan de oppervlakte in een grote vijver. In het huis bevond zich een wasruimte, dus het is zeer

aannemelijk dat Daloord door het echtpaar Meulman en hun gasten als badhuis is gebruikt.

- 8 Deze bestonden uit: 1) de herenhuizinge, oranjerie, koetshuis en paardenstal ex tussen Dalweg en Zandvoorterweg, tezamen groot 119,97 are; 2) moestuin met druivenkassen, tijmkas en bloemenkas, 3 schuren en verder getimmerte, erve en weg, totaal 53,60 are en 3) een tuinhuis, houten loods en erve aan de Dalweg, groot 3,35 are.
- 9 Op de gevelsteen staat als jaartal 1886 maar Pera is eerst als zomerhuis en later als woonhuis gebouwd, dat is de datum van de gevelsteen.
- 10 <https://www.geneaknowhow.net/script/dewit/tel1915/pag/169.htm>
E. Th. Hageman bezat ook Villa San Remo, aan de Pr. Hendriklaan 15, ook in gebruik als pension.
- 11 In adresboek Baarn uit 1939 staat G.. Groen genoemd als bewoner van de d'Aulnis de Bourouillonlaan 17.
- 12 Aldus Piet Schütz; het gezin van zijn moeder woonde eind jaren dertig en tijdens de oorlog in de villa; niet bekend is of er tegelijkertijd nog andere bewoners waren. Huwelijk van F. C.M.C. Notten op 24-12-1942 te Baarn
- 13 Mevrouw R. Bokma, telefoongesprek d.d. 22-01-2021. Zij herinnert zich nog goed de enorme volle koelkast die in het souterrain stond.
- 14 Baerne, 1987 – jg 11, nr. 1

COLOFON

Baerne is een kwartaaluitgave van de Historische Kring Baerne.

Oplage: 850 ex.

Vormgeving en druk:

Aeroprint Digitaal/Drukkerij Bakker Baarn.

Redactie

Henriëtte Beuk

Marjo Stam

VACATURE

E redactie@historischekringbaerne.nl

Postadres

Historische Kring Baerne

Postbus 326, 3740 AH BAARN

T (035) 54 303 77

E info@historischekringbaerne.nl

I historischekringbaerne.nl

Bezoekadres

Oudheidkamer HKB

Hoofdstraat 1a, 3741 AC BAARN

Ingang via de bibliotheek, in het souterrain. Er is een lift aanwezig.

Openingstijden

Wo 14-16 u en za 11-13 u of op afspraak. Bel voor nadere informatie naar (035) 54 303 77 tijdens openingstijden of mail naar oudheidkamer@historischekringbaerne.nl.

Erelid

Mw. P.H. Kuijt-Smit

Contributie

Per jaar en per adres € 19.

NL18 INGB 0004.192.133 t.n.v. de Historische Kring Baerne te Baarn. Extra bijdragen zijn van harte welkom. Als lid ontvangt u gratis het kwartaalblad *Baerne* en heeft u gratis toegang tot onze lezingen.

De HKB is aangemerkt als culturele ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling). Giften aan een ANBI kunt u van de inkomsten- of vennootschapsbelasting aftrekken. Een erkende ANBI hoeft geen successie- of schenkingsrechten te betalen over legaten en schenkingen. Uw schenking komt dus volledig ten goede aan de HKB.

Verzendkosten Baerne

Buiten Baarn, binnen NL: € 15 per jaar. Gelieve contributie plus verzendkosten in één bedrag over te maken.

Verkoopadressen Baerne (in Baarn)

Oudheidkamer HKB, Hoofdstraat 1a; Bruna, Laanstraat 32.

Los exemplaar € 3,50.

Ledenadministratie

Dhr. H.J. Kroon

T (035) 54 130 01

E ledenadministratie@historischekringbaerne.nl

Dagelijks bestuur

Dhr. J. Baerends (voorzitter)

T (035) 54 228 54

Mw. M. Olthof (secretaris)

T (035) 54 306 65

Dhr. J.M.M. Boers (penningmeester)

T (035) 63 125 45

Algemeen bestuur

Mw. E.M.M.A. Kuizinga-Claassens

werkgroep Oudheidkamer

T (035) 54 203 72

Dhr. T.J. Hofstra

werkgroep Oude Begraafplaats

T (035) 53 115 15

Dhr. J.W.A.A. van der Laan

werkgroep Archeologie

T (035) 54 116 56

Mw. H.T.M. Beuk

redactie *Baerne*

M 06 27 357 807

VACATURE

werkgroep Communicatie

Dhr. P. Mreijen

M 06 29 038 917

Mw. Th. Kruidenier-Brands

T (035) 54 178 60

AGENDA

18 mei Algemene Ledenvergadering, zie bijgaand inlegvel

t/m 14 aug De expositie '125 jaar Baarnsche Courant' in de Oudheidkamer is verlengd tot de week van 9 augustus

11 sept Opening expositie 125 jaar Crescendo (i.v.m. corona onder voorbehoud)

Vacatures

We zijn dringend op zoek naar iemand die de communicatie in de breedste zin des woords op zich kan nemen. Ook zoeken we nog steeds mensen die de jaarlijkse excursie willen organiseren. En last but not least: de redactie van de *Baerne* kan altijd versterking gebruiken. Voor de opmaak van de *Baerne* is iemand met kennis van Indesign ook van harte welkom. Geïnteresseerd in één van deze leuke vrijwilligersfuncties: neem contact op met Machteld Olthof, 035 5430665

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie. De redactie heeft er naar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de redactie wenden.

Inruilactie

Alles om te printen vind je bij Bruna

Bruna heeft een ruim assortiment huiskamer en merk cartridges.

*Lever uw oude cartridge in en krijg €1.- korting op een nieuwe.

Bruna
Laanstraat 32
3743 BG Baarn
www.bruna.nl

blij met **bruna**

RUG CENTRUM
BAARN
specialisten in beweging

FYSIOTHERAPIE
CHIROPRACTIE
OEFENTHERAPIE
MANUELE THERAPIE
PODOTHERAPIE
REVALIDATIE
ECHOGRAFIE
SHOCKWAVE

U bent van harte welkom
in ons moderne centrum,
met een vriendelijk en
professioneel team.

**Plus-
praktijk**

Plataanlaan 5 3741 WE Baarn tel: 5411346 www.rugcentrumbaarn.nl

Dit lid van de Historische
Kring Baerne is op deze
manier uitgenodigd voor
een persoonlijke rondlei-
ding (op afspraak)
bij Rugcentrum Baarn,
inclusief koffie.